

Karasoy, Yakup (2012), *Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürü Üzerine Makaleler*, Aybil Yayınları, Konya 2012, 396 s., ISBN 978-605-4366-67-5

İbrahim Yılmaz*

Türklük bilimine hizmet eden bilim insanlarının makalelerinin bir araya getirilmesi, araştırmacılara büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Reřit Rahmeti Arat, Zeynep Korkmaz, Talat Tekin, Ahmet Bican Ercilasun, Leylâ Karahan ve daha birçok Türkoloğun makaleleri geçtiğimiz yıllarda kitap haline getirilerek yayımlanmıştır. Dr. Bekir Direkci ve Mevlüt Gülmez tarafından *Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürü Üzerine Makaleler* adı altında makale, bildiri ve tanıtma yazıları bir araya getirilmiş olan Prof. Dr. Yakup Karasoy da bu isimler arasına katılmıştır.

Tanıtacağımız eserde, birçoğu daha önce *Türk Dili, Milli Folklor, Bilig, SÜ Türkiyat Araştırmaları* gibi dergilerde yayımlanan ve bir kısmı da bilimsel toplantılarda bildiri olarak sunulmuş olan yazılar nitelikleri itibariyle üç sınıfa ayrılmıştır. *Dil Yazıları* başlığı altında 8, *Kültür ve Edebiyat Yazıları* adı altında 14 olmak üzere toplam 22 makalenin yer aldığı kitapta *Tanıtımalar* başlığı altında da 3 yazı yer almaktadır. Karasoy'un makalelerinin, Türk edebiyatının ve kültürünün çeşitli konularını da kapsıyor olması; çalışmalarının, uzmanı olduğu Türk dili sahası ile sınırlı kalmadığının bir göstergesi niteliğindedir.

Prof. Dr. Yakup Karasoy, eserini ilkokul öğretmeni Fikret Günal'dan yüksek lisans ve doktora tez danışmanı olan Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun'a kadar üzerinde hakkı ve emeği olan bütün hocalarına ithaf etmiştir. Hocamızın bu tavrı, bir kadirbilirlik örneği olarak ayrıca önemlidir.

Her makalenin ilk sayfasında yazının ilk olarak hangi dergide yayımlandığı veya hangi bilimsel toplantıda sunulduğu dipnot olarak düşülmüştür. Eserin sonuna eklenen Dizin bölümü makalelerde zikredilen eser, şahıs ve yer adlarını bulma konusunda okuyuculara kolaylık sağlamaktadır.

Eserde yer alan bütün yazıların tek tek ele alınarak incelenmesi, şüphesiz bir tanıtma yazısının sınırlarını aşacaktır. Ancak, yine de bazı makalelerin üzerinde durmak gerekmektedir.

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yilmazibrahim@gazi.edu.tr

“*Aydın*” *Kelimesi Üzerine* isimli makale, bir etimoloji çalışmasıdır. Prof. Dr. Karasoy, etimolojisi karanlık olan *aydın* kelimesinin kökeni konusunda ortaya iki farklı görüş ortaya koymuştur. Kelimenin *ay+tün = gece ışığı* şeklinde düşünülebileceğini söyleyen Karasoy’un bir diğer izahı ise şöyledir: Ayrılma hali eki, bazı kelimelerde kalıplaşma yoluyla kalmıştır. Bu kelime, *ay+dın (ayrılma hali eki)* olarak da düşünülebilir. Yazara göre, *aydın* kelimesi ile ilgili olarak halledilmesi gereken asıl problem, birçok metinde kelimenin ن ile değil ك ile yazılmış olmasıdır. Karasoy, bu durumu *aydının* zıt anlamlısı olan *karaņu* kelimesi ile açıklamaktadır. Öteden beri *aydın* ile yan yana kullanılan bu kelimenin etkisi ile kelimenin sonundaki ن, ك olmuştur.

Türkçede –ma (-me) Ekinin Yeri makalesi, söz konusu ekin Türkçenin gelişim sürecinin ortaya koyulmasında önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Karasoy, -ma (-me)’nin gelişim zincirinde –mak (-mek) ekini daha eski halka kabul eden görüşe karşı çıkmaktadır. Ona göre, birçok ek terkinde (-maca, -maç, -madan vs.) karşımıza çıkan –ma (-me)’nin gelişim yolu; –mak (-mek)’ten –ma (-me) ekine değil, -ma (-me)’den –mak (-mek) ekine doğru olmalıdır. Makalede, Türkçe ile akrabalığı olmayan birçok dilde de *ma* unsurunun bulunmasının düşündürücü olduğuna vurgu yapılmıştır.

Karasoy, *Türkmen Türkçesine Arapçadan Geçen Ayın’lı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri ve Tatar Türkçesine Arapçadan Geçen Ayın’lı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri* adlı makalelerinde Arapçadan alınan “ayın”lı kelimelerin bu lehçelerde ne şekilde değişime uğradıklarını ünlü ve ünsüzlerle olan ilişkilerini de göz önünde bulundurarak incelemiştir. Makalelerin sonuna eklenen çizelgede de bu ses değişimleri ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Aydaş, Aydaşlık ve Aydaş Olmak Üzerine adını taşıyan makalede ise *aydaş* kelimesi yapı olarak incelenmiştir. Karasoy, kadim Türk inanışlarından kaldığını düşündüğü aydaşlık (kırklar karışmak, kırk basması) geleneğinin Anadolu’da, özellikle Yörük-Türkmenlerin yaşadığı bölgelerde tüm canlılığıyla yaşamakta olduğu gözler önüne sermiştir.

Türkçede Kök Morfemlerin Araştırılmasında –ga Yapım Ekinin Yeri makalesi, söz değeri ve gramatikal nitelik taşıyan kök morfemlerin ve onların ek morfemlerle olan ilişkilerinin incelenmesinin Türk dili çalışmaları bakımından önem taşıdığını ortaya koyan ve –ga yapım ekini bu açıdan inceleyen bir yazıdır. Makalede, bu ekin Türk-Rus dil ilişkilerinin öğrenilmesinde de önemli bir yere sahip olduğu gösterilmiştir.

Karasoy’un Doç. Dr. Orhan Yavuz ile beraber kaleme aldığı *17. Yüzyıl Saz Şiiri Âşık Ömer Üzerine Bazı Mülâhazalar* makalesi, önemli bir tartışmanın tarafını oluşturmaktadır. Makalede, saz şiirinin ustası olarak kabul edilen Âşık Ömer’in Kıırlı değil Konyalı olduğu savunulmaktadır. Karasoy ve Yavuz,

şiiirlerinden örnekler vererek Âşık Ömer'in kullandığı dilin Kırım-Tatar Türkçesi değil 17. yüzyıl Türkiye Türkçesi (Osmanlı sahası avam dili) olduğu sonucuna varmışlardır. Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Gezlevi kasabasında Âşık Ömer'in hatırasının hâlen yaşadığını tanıklarla ortaya koyarak aşığın Anadolulu olduğu görüşünü güçlendirmişlerdir.

Prof. Dr. Yakup Karasoy'un makaleleri, dilin kullanımı, konulara yaklaşım ve savunulan düşünceyi destekleyecek doğru örneklerin seçimi açısından araştırmacılara yol gösterecek niteliktedir.

25 yıllık akademik hayatında bilim dünyasına bu değerli yazıları kazandıran hocamız Prof. Dr. Yakup Karasoy'a; makalelerin bir araya getirilmesi, tasnif edilmesi ve Türkoloji araştırmacıları ile buluşmasını sağlayan Dr. Bekir Direkci ve Mevlüt Gülmez'e teşekkür ederiz.